

Δ. Σολωμός, Κρητικός 5[22]50-52
«Μόλις ειν' έτσι δυνατός ο Έρωτας και Χάρος.
Μ' άδραχνεν όλη την ψυχή, και να 'μπει δεν ημπορεί»

Ο Έρωτας και η Ψυχή: ένα παραμύθι, η Μύρτις και μια ταινία.

Ο Έρωτας και η Ψυχή είναι ένα μυθολογικό ζευγάρι, που βασανίστηκαν πολύ μέχρι να μπορέσουν να χαρούν την αγάπη τους ανεμπόδιστα. Αυτός είναι ο μύθος του Έρωτα και της Ψυχής όπως τον αναφέρει ο Απουλήιος, Ρωμαίος συγγραφέας του 2ου μ.Χ. αιώνα.

Η ιστορία του Έρωτα και της Ψυχής του Απουλήϊου βρίσκεται στο κεντρικό τμήμα του έργου του "Μεταμορφώσεις ή Ο χρυσός Γάιδαρος " (καλύπτει περισσότερο από δύο βιβλία) και πρόκειται για ένα από τα πρώτα μυθιστορήματα, γραμμένο τον 2ο αιώνα μ.Χ. στην Ελληνιστική περίοδο –ένα κείμενο που αγαπήθηκε όσο λίγα στην εποχή του και διαβάστηκε από το πλατύ κοινό. Η εξιστόρηση του μύθου γίνεται από μια ηλικιωμένη που εκτελεί χρέη υπηρέτριας σε συμμορία ληστών και αφηγείται την ιστορία της Ψυχής για να ηρεμήσει την απρηγόρητη αιχμάλωτη, που πρόκειται να εξαγοράσουν οι ληστές. Αυτό δεν συμβαίνει τυχαία μια και η Ψυχή επίσης χωρίζει από το σύζυγό της κατά το μύθο, ταλαιπωρείται πολύ αλλά ξεχνά τα βάσανά της μόλις ξανασιμίζει μαζί του. Σύμφωνα με τον Walsh στο "Ρωμαϊκή Μυθιστορία", ο μύθος του Έρωτα και της Ψυχής προέρχεται από ένα προγενέστερο Πλατωνικό μύθο.

Ο μύθος

Η Ψυχή και οι 2 αδελφές της, κόρες ενός βασιλιά, είναι φημισμένες για την ομορφιά τους. Η ομορφιά της Ψυχής είναι παραπάνω από ανθρώπινη (θεϊκή) και προκαλεί το θαυμασμό όλων. Οι άνθρωποι άρχισαν να τη θαυμάζουν και να τη λατρεύουν, λησμονώντας ακόμη κι αυτήν την Αφροδίτη. Ενώ όμως οι αδελφές της έχουν βρει σύζυγο, η Ψυχή παραμένει μόνη γιατί το κάλλος της φοβίζει τους μνηστήρες. Η ομορφιά της όμως ξυπνά τη ζήλια της Αφροδίτης για τη νεαρή

καλλονή. Βλέποντας τα ιερά της να ερημώνονται, η θεά ζήτησε από το γιο της, τον Έρωτα, να τιμωρήσει αυτήν τη θνητή, κάνοντάς την να ερωτευτεί τον πιο αποκρουστικό άντρα του κόσμου, να την οδηγήσει σε "δυνατό έρωτα με τον ασχημότερο των ανθρώπων, θεόφτωχο, πάντα άρρωστο και κακομοίρη".

Πράγματι, ο Έρωτας πήγε στην κάμαρα της κόρης· εκτός από τα θανάσιμα βέλη του, είχε μαζί του και δύο κεχριμπαρένια δοχεία – το ένα με το πικρό νερό της λύπης και το άλλο με το γλυκό νερό της χαράς. Η Ψυχή κοιμόταν κι εκείνος έσταξε στα χείλη της μερικές σταγόνες πικρό νερό – όμως, η ομορφιά της άρχισε να τον αιχμαλωτίζει. Ίσα που την άγγιξε με την άκρη του βέλους του· εκείνη ξύπνησε· δεν μπορούσε να τον δει, όμως εκείνος είδε τα μάτια της και μαγεμένος από εκείνο το βλέμμα έστρεψε κατά λάθος το ίδιο του το βέλος στον εαυτό του. Έχοντας πέσει θύμα της δύναμής του, ο Έρωτας ράντισε με το γλυκό νερό τα μαλλιά της Ψυχής, θέλοντας να επανορθώσει το κακό που της είχε κάνει.

Καθώς περνούσε ο καιρός, η Ψυχή εξακολουθούσε να προκαλεί το θαυμασμό και τη λατρεία των ανθρώπων. Όμως, κανείς δεν την ερωτεύτηκε, κανείς δεν ζήτησε να την παντρευτεί. Απελπισμένοι οι γονείς της πήγαν στο Μαντείο των Δελφών· και ο Απόλλωνας, δασκαλεμένος από τον Έρωτα, έδωσε τον τρομερό χρησμό του: «η Ψυχή δεν προορίζεται για γυναίκα κανενός θνητού· ο άντρας της την περιμένει στην κορυφή ενός βουνού, και είναι ένα αποκρουστικό τέρας, που κανείς, ούτε θνητός ούτε αθάνατος, δεν μπορεί να του αντισταθεί».

Ο χρησμός προκάλεσε θλίψη, όμως ποιος θα μπορούσε να αγνοήσει τα λόγια του θεού; Ο γάμος ετοιμάστηκε μέσα σε ατμόσφαιρα πένθιμη, όλος ο λαός συνόδεψε με θρήνους τη νύφη στην κορυφή του βουνού και την άφησε εκεί μόνη της. Κι ενώ εκείνη περίμενε κλαίγοντας την εκπλήρωση του χρησμού, ο Ζέφυρος τη σήκωσε απαλά από τη γη και την έφερε σε μια ανθισμένη κοιλάδα. Η κόρη αποκοιμήθηκε αποκαμωμένη κι όταν ξύπνησε, περπάτησε τριγύρω και είδε μπροστά της ένα λαμπρό παλάτι, που φαινόταν πως δεν το είχαν φτιάξει χέρια θνητού. Γοητευμένη, μπήκε στις εξαίσιες αίθουσες κι άκουσε μια φωνή να της λέει πως ό,τι έβλεπε ήταν δικό της και πως αυτό θα ήταν το σπίτι της από δω και πέρα.

Αργά τη νύχτα, έφτασε και ο κύριος του παλατιού· η Ψυχή δεν μπορούσε να τον δει, όμως, καθώς έγειρε δίπλα της κι άρχισε να της μιλάει τρυφερά, όλοι της οι φόβοι εξαφανίστηκαν· ήξερε πως ο άντρας της δεν μπορεί να ήταν ένα αποκρουστικό τέρας, αλλά εκείνος που χρόνια περίμενε και ονειρευόταν.

Δεν πέρασε καιρός και η Ψυχή άρχισε να νιώθει νοσταλγία για την οικογένειά της. Ζήτησε, λοιπόν, από τον άντρα της να της επιτρέψει να δεχτεί τις δυο της αδελφές και να τους δείξει πόσο ευτυχισμένα ζούσε. Εκείνος προσπάθησε να την αποτρέψει, προειδοποιώντας την για τις συμφορές που θα ακολουθούσαν. Όμως δεν μπόρεσε ν' αντισταθεί για πολύ στα δάκρυα και στις ικεσίες της και τελικά

υπέκυψε, αφού προηγουμένως την έβαλε να του υποσχεθεί πως, ό,τι κι αν γινόταν, δεν θα επιχειρούσε ποτέ να τον δει. Έτσι, την άλλη μέρα, ο Ζέφυρος μετέφερε στο παλάτι τις δύο αδελφές της Ψυχής. Η αρχική τους χαρά για την ευτυχία της δεν άργησε να μετατραπεί σε ζήλια· κι όταν την κατάφεραν να τους πει ότι δεν είχε δει ποτέ τον άντρα της, βρήκαν τον τρόπο να καταστρέψουν αυτήν την ευτυχία. Της υπενθύμισαν τον χρησμό και την έπεισαν ότι το αποκρουστικό τέρας που μοιραζόταν τις νύχτες το κρεβάτι της δεν θ' αργούσε να την σκοτώσει: «Καλύτερα, λοιπόν, να τον σκοτώσεις πρώτη εσύ· πάρε αυτό το μαχαίρι, και όταν αποκοιμηθεί, κάρφωσε το στην καρδιά του».

Έφυγαν, αφήνοντάς την να παλεύει με τους αναγεννημένους φόβους της και με την αίσθηση ότι δεν μπορεί να ήταν αληθινά τα λόγια τους. Ξεχνώντας τις προειδοποιήσεις του και τις υποσχέσεις της, τον περίμενε ν' αποκοιμηθεί κι ύστερα πήρε ένα λυχνάρι και το μαχαίρι και έσκυψε από πάνω του, αποφασισμένη να τον σκοτώσει, αν η μορφή του ήταν τερατώδης. Αλλά, αντί για το αποκρουστικό τέρας, είδε τον ομορφότερο από τους θεούς· το μαχαίρι της έπεσε από τα χέρια και καθώς έγερνε για να τον δει καλύτερα, μια σταγόνα καυτό λάδι από το λυχνάρι έπεσε στον ώμο του. Άνοιξε τα μάτια του, την κοίταξε και χωρίς να πει λέξη πέταξε έξω από το παράθυρο. Εκείνη προσπάθησε να τον ακολουθήσει, αλλά έπεσε στο χώμα – εκεί πεσμένη τον άκουσε να της λέει «Έτσι λοιπόν ανταποδίδεις την αγάπη μου; Πήγαινε στις αδελφές σου, αφού προτίμησες τις συμβουλές τους από μένα. Η μοναδική σου τιμωρία είναι ότι ποτέ πια δεν θα με ξαναδείς: η αγάπη δεν μπορεί να ζήσει με την καχυποψία». Κι έφυγε.

Κανένας θρήνος, κανένας λόγος μετάνοιας, καμιά ικεσία δεν μπόρεσαν να τον λυγίσουν. Το παλάτι και η ανθισμένη κοιλάδα εξαφανίστηκαν σαν μην είχαν ποτέ υπάρξει και η Ψυχή απόμεινε μόνη της σ' έναν ερημωμένο τόπο.

Τον είχε προδώσει. Τα είχε χάσει όλα. Έπρεπε να τιμωρηθεί, αλλά όχι έτσι, όχι με μια ζωή χωρίς τον Έρωτα. Αποφάσισε να γυρίσει όλον τον κόσμο,

αναζητώντας τον. Περιπατούσε μέρες και νύχτες, χωρίς τροφή και νερό, τα ρούχα της κουρελιάστηκαν, το σώμα της γέμισε πληγές· αλλά δεν την ένοιαζε – ήθελε μόνο να τον βρει, να του ζητήσει να τη συγχωρέσει, κι αν εκείνος δεν μπορούσε, να της χάριζε τουλάχιστον τον θάνατο. Κάποτε έφτασε σ' έναν ναό και σκέφτηκε ότι ίσως εκεί να έβρισκε τον αγαπημένο της. Ο ναός ήταν αφιερωμένος στη θεά Δήμητρα, που συγκινήθηκε από τις προσευχές της δύστυχης κοπέλας και τη συμβούλεψε να πάει στην Αφροδίτη, να υποταχτεί στο θέλημά της και να της ζητήσει συγχώρεση.

Γεμάτη αμφιβολίες για το αν θα μπορούσε να εξευμενίσει την τρομερή θεά, η Ψυχή ακολούθησε τη συμβουλή. Η Αφροδίτη τη δέχτηκε αλλά η όψη της δεν προμήνυε τίποτα καλό. Της μίλησε με περιφρόνηση και της είπε πως αν θέλει να κερδίσει τον Έρωτα, θα πρέπει να περάσει αρκετές δοκιμασίες. Ύστερα την οδήγησε στον αποθήκη, της έδειξε ένα τεράστιο σωρό από μικρούς σπόρους και τη διέταξε να τους έχει ξεχωρίσει μέχρι το βράδυ. Όταν έμεινε μόνη, η Ψυχή άρχισε να θρηνεί με τέτοια απόγνωση, ώστε τα μυρμήγκια τη λυπήθηκαν και μαζεύτηκαν κατά εκατοντάδες γύρω από τους σπόρους· πριν βραδιάσει, η διαταγή της Αφροδίτης είχε εκτελεστεί.

Η δεύτερη δοκιμασία δεν ήταν λιγότερο δύσκολη. Η θεά έδειξε στην Ψυχή τις όχθες ενός ποταμού όπου έβοσκαν χρυσόμαλλα πρόβατα και διέταξε να της φέρει λίγο από το πολύτιμο μαλλί τους. Καθώς η κοπέλα πλησίαζε στον ποταμό, άκουσε τα καλάμια να της ψιθυρίζουν πως, αν περίμενε να έρθουν τα πρόβατα να πιουν νερό, θα μπορούσε έπειτα να μαζέψει το μαλλί που θ' απέμενε στα κλαδιά των γύρω θάμνων.

Αλλά το χρυσό μαλλί δεν ήταν αρκετό για να κατευνάσει τη μανία της Αφροδίτης. Έδωσε, λοιπόν, στην Ψυχή ένα άδειο κουτί και τη διέταξε να πάει στον Άδη, να παρουσιαστεί στην Περσεφόνη και να της πει: «Η κυρά μου, η Αφροδίτη, σε παρακαλεί να της στείλεις λίγη από την ομορφιά σου, επειδή φροντίζοντας τον πληγωμένο γιο της έχασε ένα μέρος από τη δική της».

Σίγουρη πια για τη μοίρα της, η Ψυχή κίνησε για τον κόσμο του Ερέβους. Και πάλι, μια φωνή την καθοδήγησε πώς θα βρει το δρόμο για το βασίλειο του Πλούτωνα, πώς θα αποφύγει τους κινδύνους και πώς θα περάσει με ασφάλεια από τον Κέρβερο· και τη συμβούλεψε να μην ανοίξει για κανένα λόγο το κουτί που θα της έδινε η Περσεφόνη.

Η αρχόντισσα του Κάτω Κόσμου δεν αρνήθηκε το αίτημα της Αφροδίτης, κι έτσι η Ψυχή ολοκλήρωσε κι αυτή τη δοκιμασία. Αλλά, καθώς επέστρεφε, ξέχασε την τελευταία συμβουλή και άνοιξε το κουτί, με σκοπό να πάρει λίγη από την ομορφιά της θεάς, ώστε να μην εμφανιστεί άσχημη μπροστά τον αγαπημένο της Έρωτα.

Το κουτί ήταν άδειο – ή τουλάχιστον η Ψυχή δεν είδε τίποτα· όμως, σχεδόν αμέσως έπεσε στα μισά του δρόμου, βυθισμένη σ' έναν περίεργο ύπνο – επειδή, η Περσεφόνη είχε βάλει μέσα στο κουτί τον Ύπνο της Στυγός.

Όλον αυτόν τον καιρό, ο Έρωτας ήταν σχεδόν φυλακισμένος στο παλάτι της μητέρας του, μέχρι να επουλωθεί πληγή του. Τη στιγμή που η Ψυχή υπέκυπτε στην περιέργειά της, εκείνος είχε πια ανακτήσει τις δυνάμεις του· βρίσκοντας ένα παράθυρο που είχε ξεχαστεί μισάνοιχτο, πέταξε έξω για να βρει την αγαπημένη του, αφού του ήταν αδύνατο να παρατείνει άλλο την τιμωρία της. Την είδε πεσμένη στο χώμα και την άγγιξε με την άκρη του αργυρού του βέλους: «Για άλλη μια φορά σε νίκησε η περιέργειά σου» της είπε· «ωστόσο, κάνε την παραγγελία της μητέρας μου και θα φροντίσω εγώ για τα υπόλοιπα».

Πράγματι, η Ψυχή παρέδωσε το κουτί στην Αφροδίτη, ενώ ο Έρωτας παρουσιάστηκε στον Δία και ζήτησε τη μεσολάβησή του. Σε λίγο, ο Ερμής έφερε την Ψυχή στον Όλυμπο, ενώπιον των θεών, και της προσέφερε ένα ποτήρι αμβροσία, λέγοντας: «Πιες το, Ψυχή, και θα γίνεις αθάνατη· ο Έρωτας ποτέ δεν θα ξεφύγει από αυτόν τον δεσμό, και οι γάμοι σας θα είναι αιώνιοι».

Κι έτσι, μετά από λάθη και δοκιμασίες, η Ψυχή ενώθηκε για πάντα με τον Έρωτα, κερδίζοντας το δώρο της αθανασίας. Καρπός αυτής της ένωσης υπήρξε η κόρη τους η Ηδονή.

(βλ. και video: <http://www.youtube.com/watch?v=XwusuGALtGc>)

Έρωτας και ψυχή

Συγγραφέας: Απουλήιος Εκδότης: Στεφανίδης

Μετάφραση: Ζωή Βαλάση Εικονογράφηση: Φωτεινή Στεφανίδη Σελίδες: 106

Έκδοση: 2009

Εκτός από την μετάφραση της Ζωής Βαλάση, το παραμύθι του Έρωτα και της Ψυχής ενέπνευσε πρόσφατα την αφηγήτρια παραμυθιών Αγνή Στρουμπούλη, το διασκεύασε και το αφηγήθηκε για το χατίρι της Μύρτιδας, ενός κοριτσιού 2500 ετών.

(http://www.myrtis.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=177%3A2011-01-18-08-21-43&catid=52%3A2010-11-22-20-42-18&Itemid=155&lang=el)

Ποια είναι όμως η Μύρτις;

Ας αφήσουμε λοιπόν την ίδια τη Μύρτιδα να μιλήσει:

«Το όνομά μου είναι Μύρτις, ωστόσο δεν πρόκειται για το αληθινό μου όνομα! Μου το έδωσαν οι αρχαιολόγοι που ανακάλυψαν το 1994-1995 τα οστά μου μαζί με άλλους 150 σκελετούς σε έναν ομαδικό τάφο στην Αθήνα, συγκεκριμένα στην περιοχή του Κεραμεικού.

Μπορεί να μοιάζω κορίτσι του 21ου αιώνα αλλά σας διαβεβαιώνω ότι είμαι ένα εντεκάχρονο παιδί που έζησε και πέθανε στην Αθήνα τον 5ο αιώνα π.Χ.

Οι επιστήμονες είναι σίγουροι ότι ήμουν ένα από τα θύματα του λοιμού που έπληξε την Αθήνα στη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου, το 430-426 π.Χ. Γνωρίζουν, επίσης, ότι αιτία του θανάτου μου ήταν ο τυφοειδής πυρετός: η αρρώστια που σκότωσε τον Αθηναίο πολιτικό, Περικλή, και περίπου το ένα τρίτο όλων των κατοίκων της πόλης εκείνη την εποχή. Λένε, επίσης, πως η επιδημία συνέβαλε στην τελική ήττα της Αθήνας από την Σπάρτη κατά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο.

Το κρανίο μου βρέθηκε σε ασυνήθιστα καλή κατάσταση και αυτό ενέπνευσε τον καθηγητή Ορθοδοντικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Μανώλη Ι. Παπαγρηγοράκη, να ξεκινήσει, σε συνεργασία με ειδικούς επιστήμονες, την ανάπλαση του προσώπου μου. Να 'μαι, λοιπόν! Μπορείτε να δείτε το αποτέλεσμα των προσπαθειών τους στη φωτογραφία μου: είμαι σχεδόν όπως την ημέρα που πέθανα.

Η Μύρτις είναι το κεντρικό πρόσωπο της έκθεσης «Μύρτις: Πρόσωπο με πρόσωπο με το παρελθόν», η οποία έχει ξεκινήσει μια προγραμματισμένη περιοδεία στην Ελλάδα και σε πόλεις του εξωτερικού.

Η ιστοσελίδα της Μύρτιδος: <http://www.myrtis.gr/>
(βλ. και video: <http://www.youtube.com/watch?v=Z6SVuGULBUU&feature=related>)

Η Ψυχή όμως ενέπνευσε και το μεξικανό σκηνοθέτη Αλεχάντρο Γκονζάλες Ιναρίτου ο οποίος το 2003 παρουσίασε την ταινία «21 γραμμάρια»

21 γραμμάρια

21 grams. ΗΠΑ, 2003. Σκηνοθεσία: Αλεχάντρο Γκονζάλες Ιναρίτου. Σενάριο: Γκιγιέρμο Αριάγκα. Ηθοποιοί: Σον Πεν, Μπενίσιο Ντελ Τόρο, Ναόμι Γουότς, Σαρλότ Γκενσμπούργκ, Μελίσα Λίο. 125 λεπτά.

Ο Αλεχάντρο Γκονζάλες Ιναρίτου καταφέρνει να δώσει πνοή και δύναμη σ' ένα μελοδραματικό σενάριο χάρη στην παράλληλη (σπονδυλωτή) αφήγηση των διάφορων ιστοριών του και τις συγκλονιστικές ερμηνείες των πρωταγωνιστών του.

Ο τίτλος «21 γραμμάρια» της νέας ταινίας του Μεξικανού σκηνοθέτη Αλεχάντρο Γκονζάλες Ιναρίτου αναφέρεται στο βάρος που χάνει το σώμα την ώρα του θανάτου - το υποτιθέμενο βάρος της ψυχής. Τα πρόσωπα της ταινίας βρίσκονται στο μεταίχμιο αυτό, στο κατώφλι του θανάτου, να χάνουν δηλαδή τη ψυχή τους, ή τα 21 τους γραμμάρια. Ο λόγος: ένα αναπάντεχο αυτοκινητικό δυστύχημα με αρκετά θύματα, που παρακολουθούμε στην αρχή της ταινίας. Με το δυστύχημα αυτό συνδέονται, με διάφορους τρόπους, τα πρόσωπα της ταινίας, με τρεις βασικά πρωταγωνιστές: τον ετοιμοθάνατο καθηγητή Πολ Ρίβερς (Σον Πεν), που υποφέρει από την καρδιά του, περιμένοντας το σωτήριο μόσχευμα, που τελικά αποκτά χάρη στο νεκρό του δυστυχήματος, την Κριστίνα (Ναόμι Γουότς), γυναίκα του νεκρού που προσπαθεί να ξαναβρεί την ισορροπία της και τον Τζακ (Μπενίσιο Ντελ Τόρο), ένα πρώην κατάδικο, υπεύθυνο για το δυστύχημα, που αντιμετωπίζει κρίση συνειδήσεως, πιστεύοντας ότι πρέπει να πληρώσει για το «λάθος» του.

Ιστογραφία:

- 1) http://scroodgejkok.blogspot.com/2010/10/blog-post_06.html
- 2) <http://truthseeker-vasiliki.blogspot.com/2009/06/normal-0-false-false-false.html>
- 3) http://www.art-book.gr/full_product1.php?prod_id=LOG-EROS
- 4) http://resalto.blogspot.com/2007/02/blog-post_24.html
- 5) <http://www.inpsy.gr/Articles/Ierodiakonou.htm>
- 6) <http://www.myrtis.gr/>
- 7) <http://www.imdb.com/title/tt0315733/>
- 8) <http://www.cinemanews.gr/v5/movies.php?n=1629>
- 9) <http://www.pare-dose.net/?p=857>
- 10) http://en.wikipedia.org/wiki/21_Grams

Δημήτρης Κουρμπέτης(ΠΕ02), ΓΕ.Α. Ν. Μουδανιών.

